

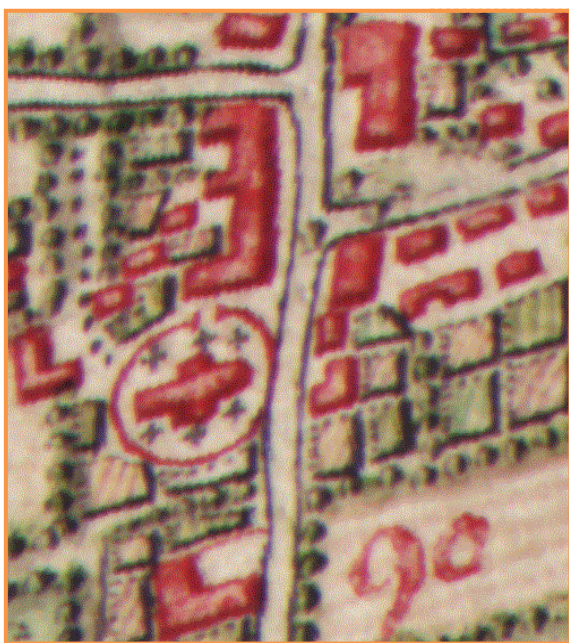

PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM

NEERPELT - TEUTENHOF

J. CLAESEN, B. VAN GENECHTEN, G. VERBELEN,
E. KEERSMAEKERS, E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT

JULI 2018

COLOFON

Opgraving ☐

Vergunningsnummer:

Datum aanvraag:

Naam aanvrager:

Naam site:

Prospectie ☒

2018/037

31/05/2018

Jan Claesen

Neerpelt - Teutenhof

Project

Prospectie met ingreep in de bodem – Neerpelt, Teutenhof

Opdrachtgever

Integro VZW

Dorpstraat 58

3900 Overpelt

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba

Merelnest 5

B-3470 Kortenaken, België

BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89

info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen

Ben Van Genechten

Giel Verbeelen

Emma Keersmaekers

Kevin Bouckaert

Alexander Doucet

ARCHEBO-rapport 2018/037

ISSN 2034-5615

© 2018 ARCHEBO bvba

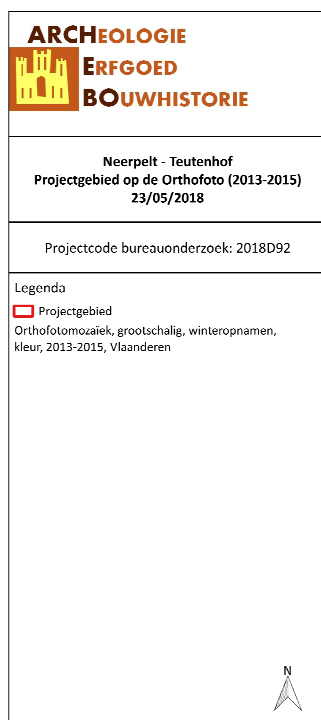
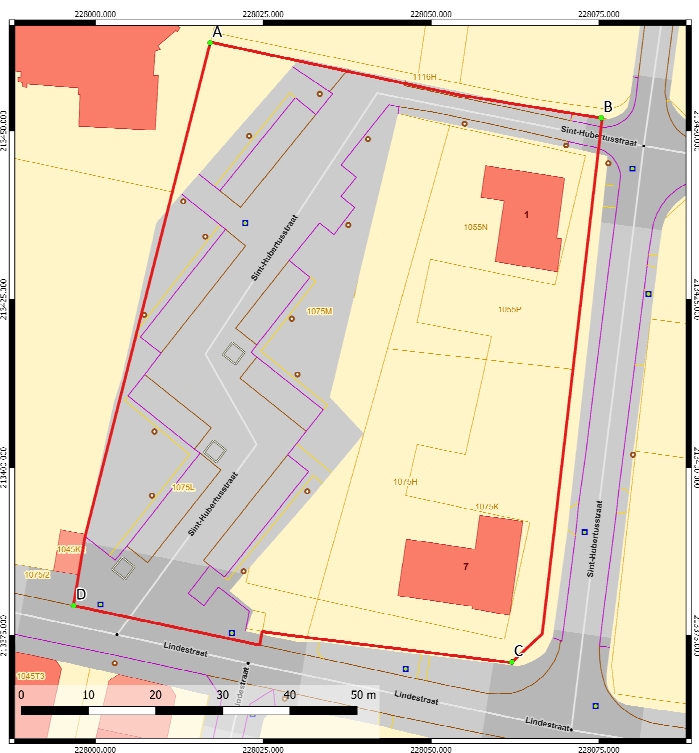
ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

ADMINISTRATIEVE FICHE	1
1. INLEIDING	3
2. PROJECTBESCHRIJVING	3
3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED	6
4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE	8
6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING	9
7. METHODE	19
8. RESULTATEN OPGRAVING	19
8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS	19
8.2. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen	27
9. BIBLIOGRAFIE	32
10. BIJLAGEN	32

ADMINISTRATIEVE FICHE

Opdrachtgever	Integro VZW		
Uitvoerder	ARCHEBO bvba		
Vergunninghouder	Jan Claesen		
Bewaarplaats archief	Integro VZW		
Bewaarplaats vondsten	Integro VZW		
Vergunningsnummer	2018/037		
Projectcode	NETE		
Vindplaatsnaam	Neerpelt, Teutenhof		
Locatie	Provincie	Limburg	
	Gemeente	Neerpelt	
	Deelgemeente	Sint-Huibrechts-Lille	
	Plaats	Neerpelt, Lindestraat – Sint-Hubertusstraat	
Lambertcoördinaten	A	x	228 017,01
		Y	213 463,26
	B	x	228 075,28
		Y	213 451,80
	C	x	228 061,87
		Y	213 371,41
	D	x	227 997,40
		Y	213 384,46
Kadaster (CadGIS 2015)	Afd. 3, Sectie B, 1075l, 1055p, 1055n, 1055m, 1075m, 1075h, 1075k, 1075g		

Begin- en einddatum terreinwerk

01/10/2018

Onderzoeksgebied

5462 m²

Onderzoekbare oppervlakte

4573 m²

Onderzochte oppervlakte

479 m²

1. INLEIDING

In het kader van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag, adviseerde het agentschap Onroerend Erfgoed om een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te laten uitvoeren.

De prospectievergunning werd afgeleverd op 14 juni 2018.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Tijdens de uitvoering van de prospectie dienen minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

Tijdens de bureaustudie:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?
- Hoe was de oude perceelsindeling?
- Hoe groot waren de verschillende huizenblokken?
- Welke info is er te vinden over de ontwikkelingen op het terrein sinds de middeleeuwen?
- Welke info is er nog te vinden over de voormalige constructies op het terrein?
- Wat was de ligging en de (bouw)geschiedenis van de kerk en het kerkhof?
- Welke info is er over de bouw van de huidige kerk en de omgevingswerken rond de huidige kerk? Welke impact hadden deze op het archeologisch erfgoed? Welke info is er nog te vinden over de afbraak van de oudere kerk- en kerkhoffases tijdens de bouw van de nieuwe kerk?
- Wat is de ouderdom van het kerkhof?
- Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik?
- Werd het kerkhof geruimd?
- In welke mate is het terrein reeds verstoord?
- In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?
- Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?
- Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem:

- Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden? Welke elementen uit de historische documentatie wordt bevestigd/weerlegd door de prospectie?
- Wat was de invloed van de voormalige bebouwing/bestaande verhardingen op het archeologisch erfgoed?
- Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
- Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.

- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?
- Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten of profielputten van de proefsleuven? En hoe zijn die over de verschillende proefputten/profielputten heen gelinkt?
- Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;
 - Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?
 - Wat is de omvang?
 - Komen er oversnijdingen voor?
 - Wat is het, geschatte, aantal individuen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
 - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

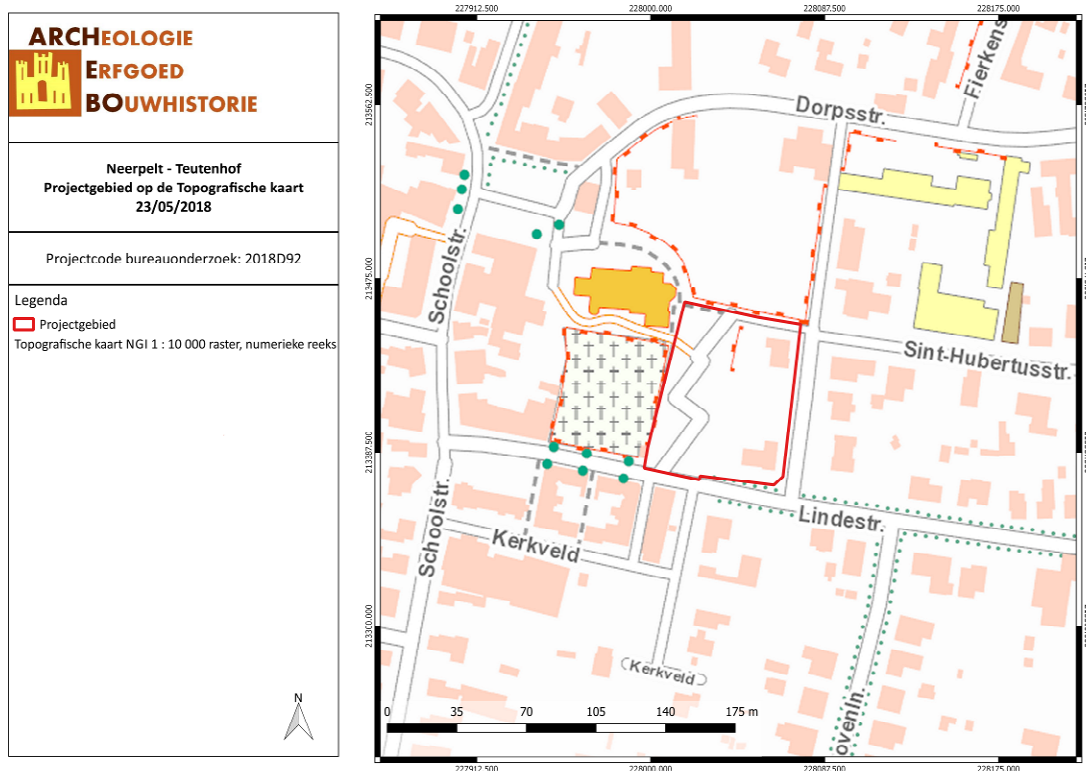
Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

De opgeleverde eindproducten omvatten (in overeenstemming met de BVS):

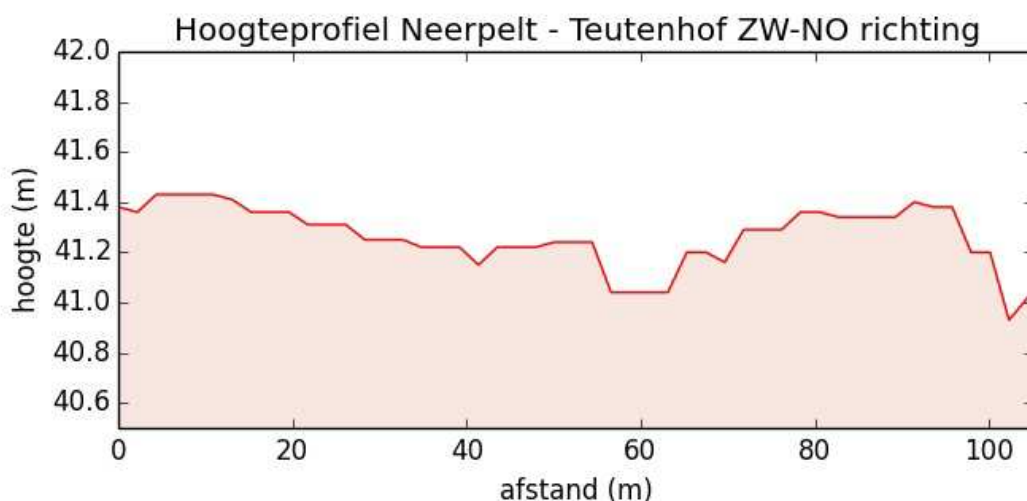
- Het eindrapport
- Het werkputinplantingsplan
- Sporenplannen
- Het onderzoeksarchief, met onder meer:
 - Inventarislijsten vondsten, sporenbeschrijving, plannen/tekeningen, foto's
 - Dagboek
 - Rapport
 - Foto's, plannen/tekeningen, profieltekeningen en beschrijvingen
 - Vondsten

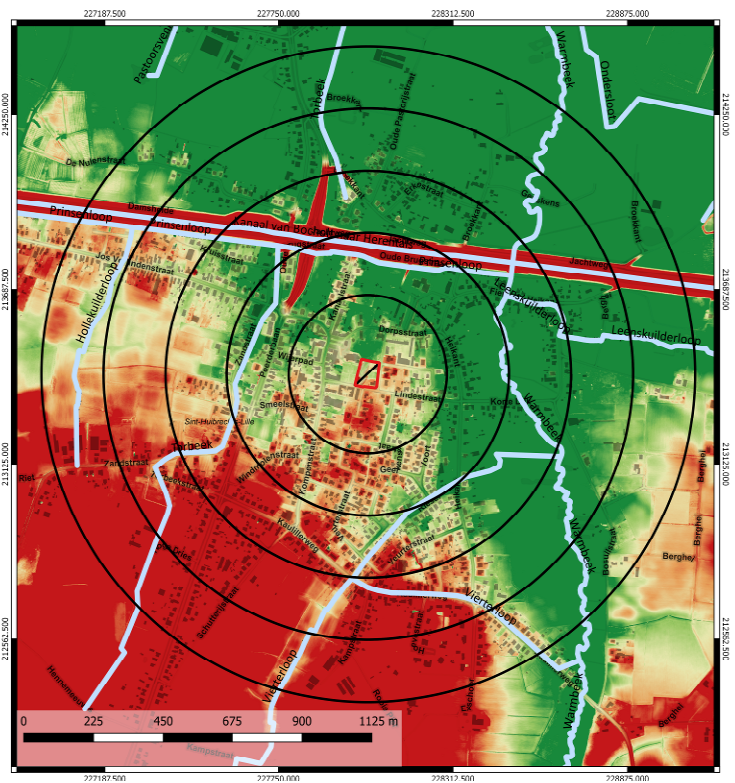
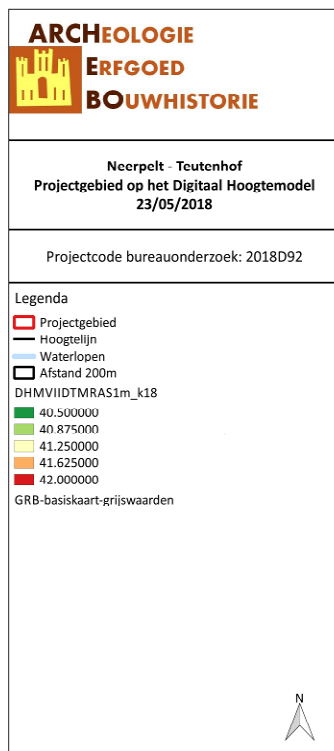
3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

Het projectgebied bevindt zich in het centrum van Sint-Huibrechts-Lille, deelgemeente van Neerpelt. Kadastraal van het terrein onder afdeling 3, sectie B, percelen 1075l, 1055p, 1055n, 1055m, 1075m, 1075h, 1075k & 1075g.

Figuur 1: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (NGI, 2016).

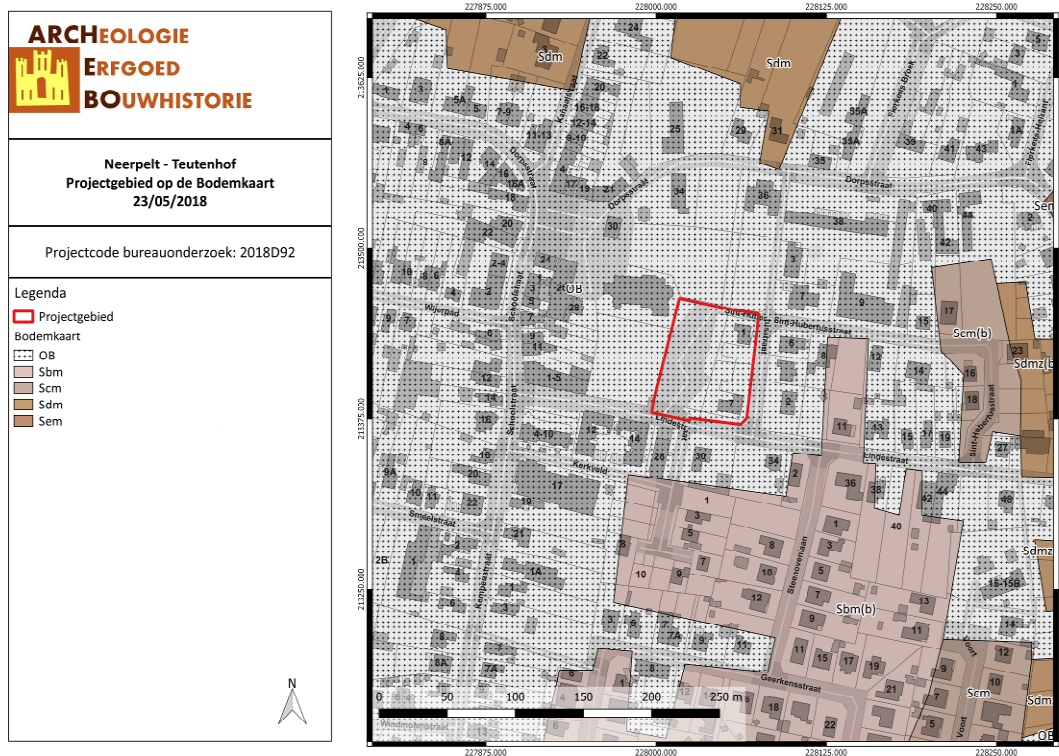

Figuur 2: Projectgebied op het DHM met aanduiding van het hoogteprofiel.

4. BODEMKUNDIGE SITUERING EN EVALUATIE

Het terrein staat op de bodemkaarten gekarteerd als OB, onder bebouwing. In de nabijheid bevinden zich zeer droge tot droge lemige zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont (Sbm) en matig droge lemige zandbodems met dikke antropogene humus A-horizont (Scm).

Figuur 3: Uittreksel van de bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (DOV, 2016).

5. GEPLANEDE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

Op het terrein, ca. 5360m² groot, zal een woonzorgcentrum gebouwd worden.

Figuur 4: Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018).

6. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Historische bronnen:

Neerpelt¹

De kleine stenen voorwerpen (microlieten) die in het Hageven werden aangetroffen wijzen er op dat waarschijnlijk al in de Midden-Steentijd (4000-3000 v.C.) mensen op Neerpelts grondgebied verbleven hebben. Het is echter ook mogelijk dat deze kleine voorwerpen behoren tot de eerste boeren die zich hier tijdens de Nieuwe Steentijd (3000-2000 v.C.) kwamen vestigen.

Uit de Brons- en IJzertijd die respectievelijk in 1800 en 1000 v.C. aanvingen, zijn een groot aantal vondsten bekend. De Urnenveldcultuur situeren we op de overgang van deze twee culturen. Op de Schitsheuvel (kerkdorp Herent), nabij de Prinsenloop (kerkdorp Grote-Heide) en op De Roosen trof men grafheuvels aan.

¹ Heemkring Neerpelt (2018)

Gedurende de vroege middeleeuwen bezat de abdij van Sint-Truiden veel gronden in Neerpelt. Tijdens de volle Middeleeuwen nam de bevolking toe en wijzigde de maatschappij grondig, heel wat domeinen vielen uiteen en abdijen verloren gronden. Wanneer in de 12de en 13de eeuw de economie vrijer en minder agrarisch wordt ontwikkelen de centra zich tot dorpen en kleine steden. In de 13de eeuw is er sprake van een zelfstandige parochie en van Pelta Inferior. Deze parochie werd gesticht door de abdij van Sint-Truiden, met Sint-Niklaas als patroon.

Neerpelt maakte in deze periode deel uit van het graafschap Loon. Bestuurlijk werd het graafschap ingedeeld in zes ambten. De graaf plaatste aan het hoofd een gewestelijke ambtenaar : de drossaard. Het ambt Pelt telde vijf schepenbanken. Dit waren burgerlijke gerechtshoven van lagere rang. Die van Pelt was bevoegd voor Overpelt, Neerpelt, Kaulille en Kleine-Brogel.

Na twee successie-oorlogen verdween het zelfstandige graafschap Loon definitief. Vanaf 1366 heerste de Prinsbisschop van Luik als graaf van Loon over Neerpelt. Loonse milities streden in de Luikse linies in de Bourgondische tijd (15de eeuw). Uit de oorlogsschatting van Karel de Stoute uit 1470 blijkt dat Neerpelt toen ca. 650 inwoners moet geteld hebben.

In de 80-jarige oorlog (1568-1648) was Loon de speelbal van de grootmachten en het slagveld van de oorlog tussen Spanje en de Noordelijke Nederlanden. Vreemde troepen hielden strooptochten. De Kempenaars mochten schansen bouwen om zich te verdedigen. In Neerpelt werden er drie opgericht : op de Grote Heide, het Broeseind en het Herent. Ze waren echter van weinig nut tegen de geregelde legers.

In het midden van de 19de eeuw veranderde het leven in Neerpelt ingrijpend. Langzaam maar zeker werden ze opgenomen in de geïndustrialiseerde wereld. Het eeuwenoude agrarische karakter van de samenleving wijzigde van dan af.

Het belangrijkste werk dat Neerpelt uit zijn eeuwenlange isolatie zou halen was het Kempisch kanaal. Vijf jaar na de Belgische onafhankelijkheid werden de definitieve plannen gemaakt van het kanaal Bocholt-Herentals en in april 1843 ging men van start met de werken. Het eerste deel, van Bocholt via Neerpelt naar de Blauwe, werd in augustus 1844 opengesteld.

In Neerpelt werden drie draaibruggen over het kanaal gelegd. De aanleg van het kanaal heeft beslissend bijgedragen tot de economische opgang van Neerpelt.

Sint-Huibrechts-Lille²

De parochie van Sint-Huibrechts-Lille werd gesticht door de Maastrichtse Sint-Servaasabdij en dateert van na 1039. De kerk, gewijd aan Monulphus en gondulphus, werd opgericht tussen 1139 en 1338. De huidige Sint-Monulphus en Gondulphuskerk is een bakstenen neogotische kruiskerk. Ze heeft van haar aanleg alleen de 14de-eeuwse, en in de 16de eeuw verhoogde, westertoren in Kempische baksteengotiek bewaard. Koor, kruisbeuk en driebeukig schip werden in 1910-1912 gebouwd. Bij de bouw van de nieuwe kerk verdween een groot gedeelte van het omringende oude kerkhof, waarvoor een uitbreiding aan de zuidkant sinds 1909 overwogen werd.

² O. Vandeputte (2007), p. 880 / BVW Neerpelt – Lindestraat.

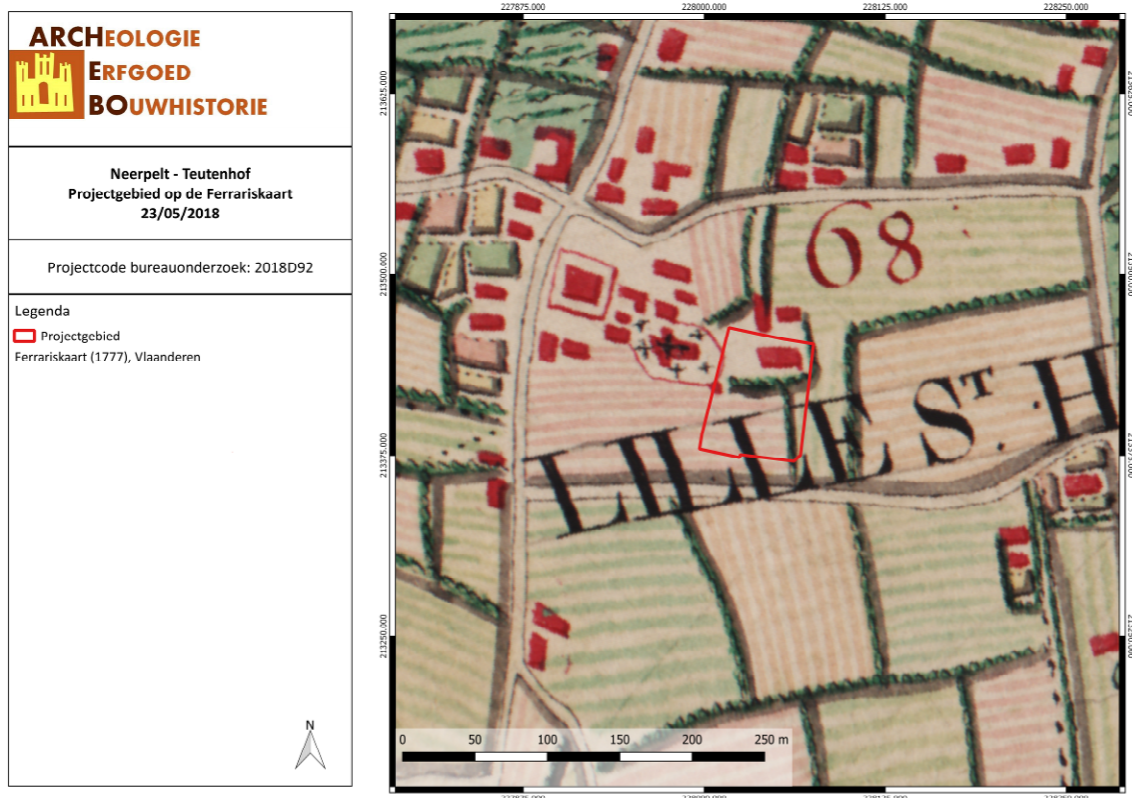
In de dorpskom staan 18de-19de-eeuwse herenwoningen, vooral Teutenhuizen (*cfr. Teutenhof*). In de eerste helft van de 19de eeuw woonden hier nog circa 75 Teuten. Het waren handelaars die enkele maanden per jaar in Nederland, Duitsland en Lotharingen hun waren aan de man brachten.

Cartografisch & archivalisch materiaal:

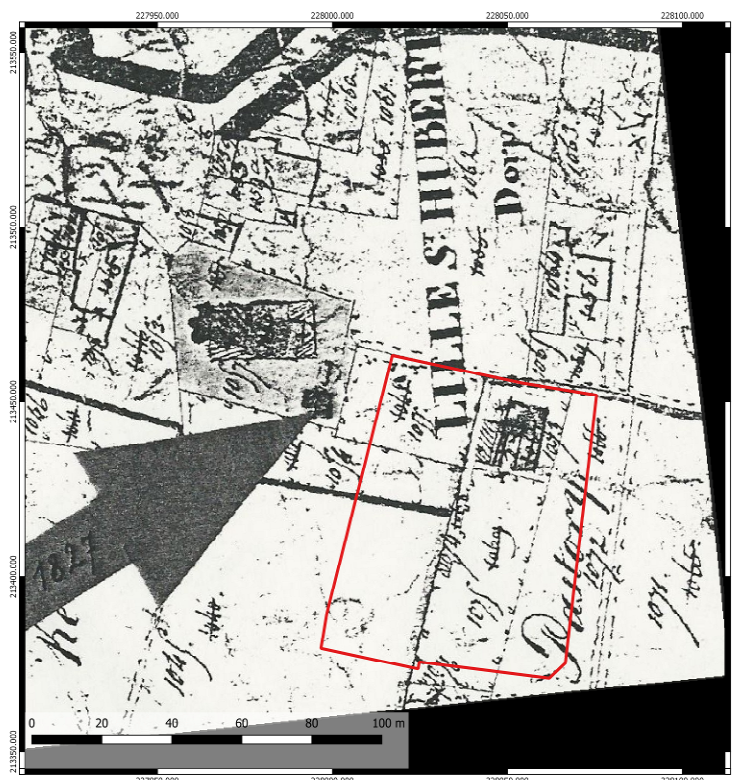
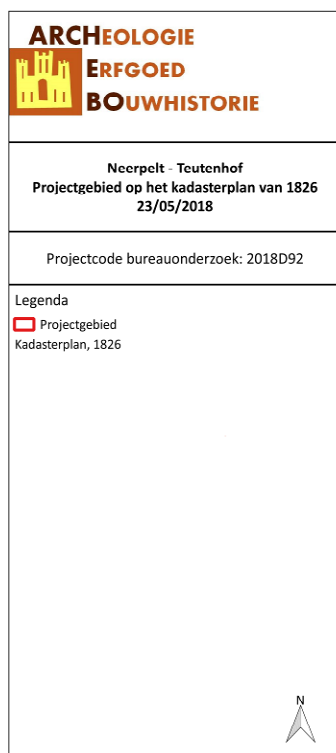
Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16de eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19de eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

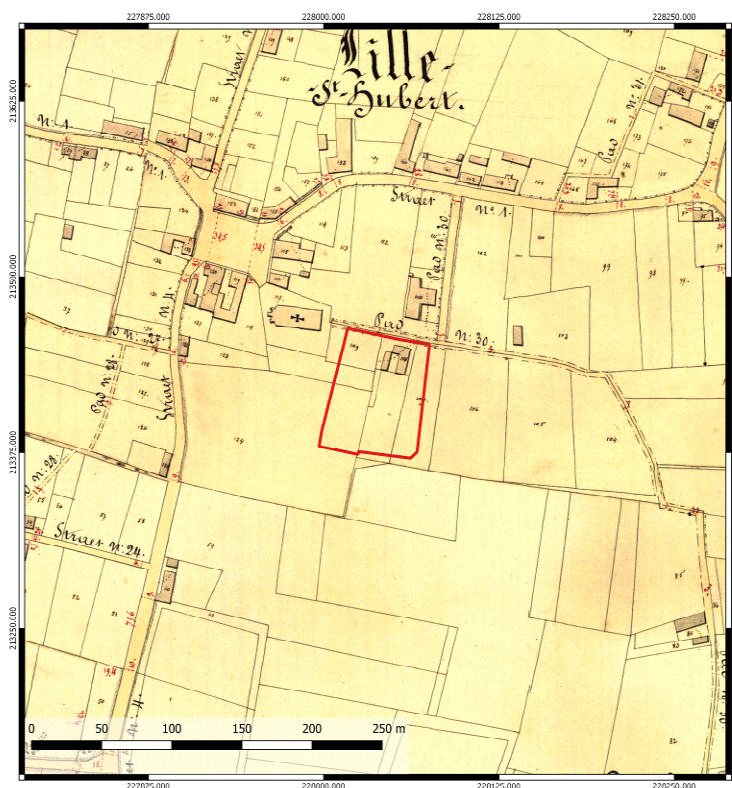
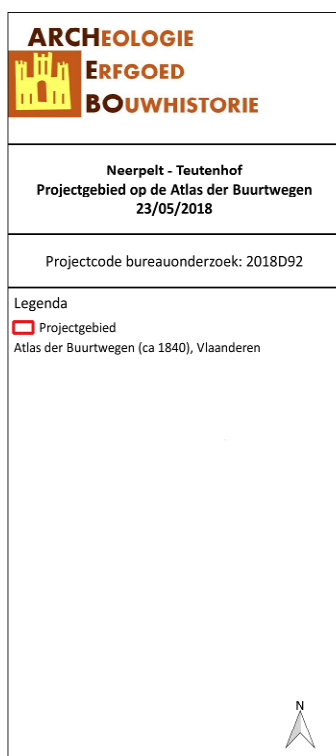
Op de Ferrariskaart wordt het gros van het projectgebied weergegeven als akkerland. In het noordwesten van het terrein bevindt het kerkhof zich voor een zeer klein stuk binnen het onderzoeksgebied. In de noordoostelijke hoek van het projectgebied bevindt zich een gebouw.

Figuur 5: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied in rood (Geopunt, 2018).

Figuur 6: Kadasterplan uit 1826.

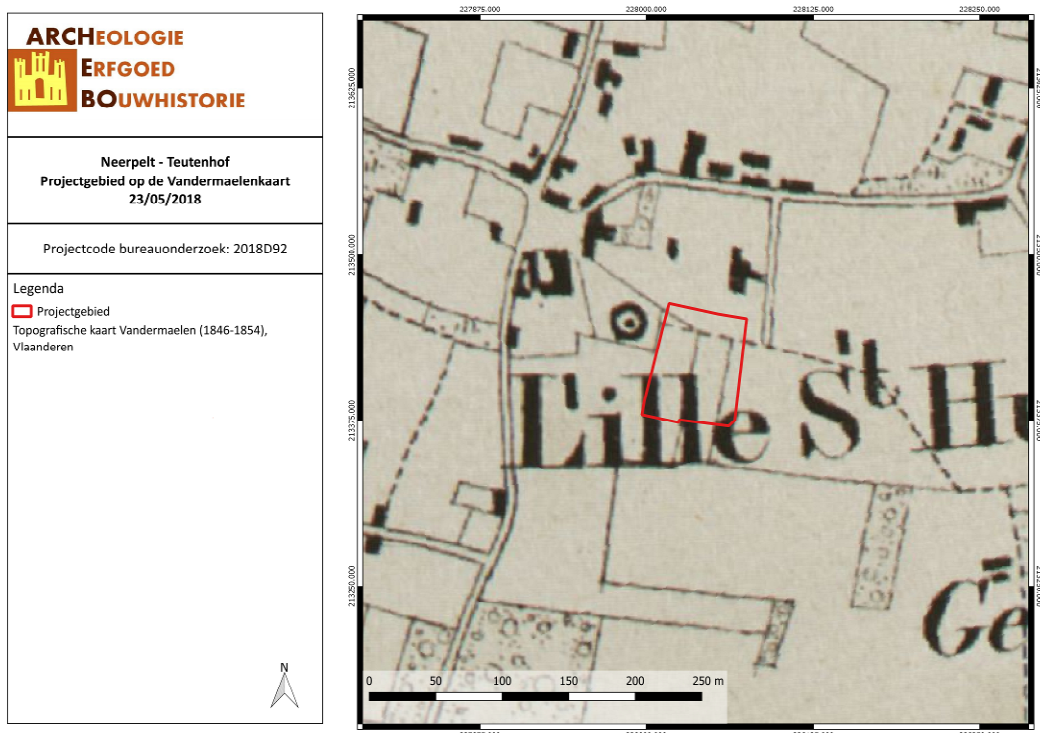
Figuur 7: Atlas der Buurtwegen (1841) met aanduiding van het projectgebied (Geopunt, 2018).

Op zowel het kadasterplan uit 1826 als de Atlas der Buurtwegen wordt één gebouw binnen het onderzoeksgebied weergegeven. Mogelijk betreft het hetzelfde gebouw als weergegeven op de Ferrariskaart. Het kerkhof lijkt kleiner geworden te zijn en zich buiten het onderzoeksgebied te bevinden.

Op de Vandermaelenkaart worden zowel geen gebouwen als kerkhof weergegeven binnen het onderzoeksgebied. Om het verdere verloop van de bebouwing in de late 19de en gehele 20ste eeuw te kunnen vaststellen werd gebruik gemaakt van topografische kaarten. De kaart uit 1873 toont één gebouw binnen de noordelijke helft van het projectgebied. Ook het kerkhof wordt weergegeven binnen het onderzoeksgebied. Dit blijft het geval voor de topografische kaart uit 1904.

Op deze laatste kaart bevindt er zich een tweede gebouw binnen het onderzoeksgebied. Mogelijk betreft het in dit geval een bijgebouw. Deze bebouwing blijft aanwezig tot 1981, wanneer er een derde gebouw binnen het onderzoeksgebied verschijnt, ditmaal in de zuidelijke helft van het terrein.

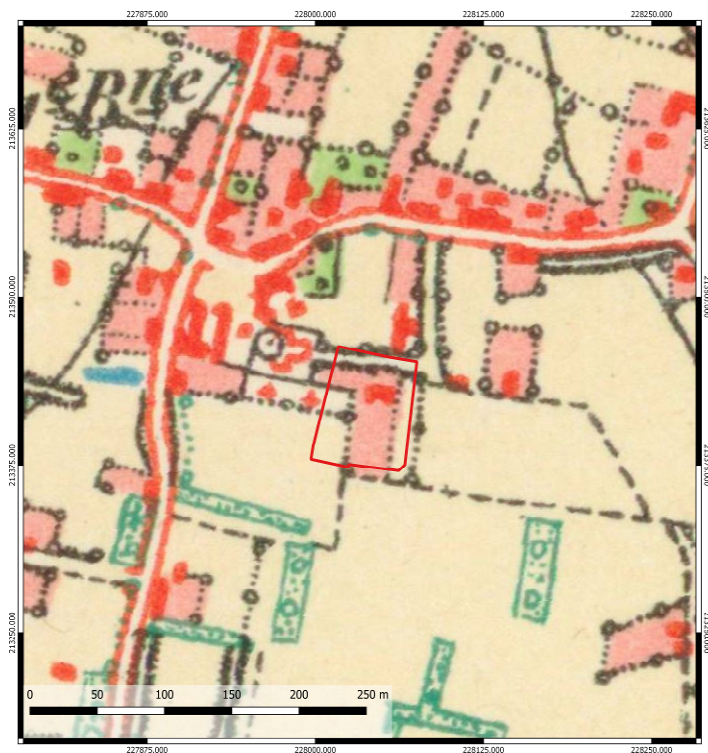
Op basis van de topografische kaart uit 1989 wordt duidelijk dat het gebouw in de zuidelijke helft behouden bleef, maar dat de gebouwen in de noordelijke helft van het terrein gesloopt werd en plaats maakte voor een nieuw gebouw. Deze twee gebouwen werden recentelijk gesloopt.

Figuur 8: Vandermaelenkaart met aanduiding van het projectgebied in rood (Geopunt, 2018).

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE
Neerpelt - Teutenhof Projectgebied op de Topografische kaart (1873) 23/05/2018
Projectcode bureauonderzoek: 2018D92
Legenda Projectgebied Topografische kaart, numerieke reeks 1873 (NGI 1 : 20 000 raster)

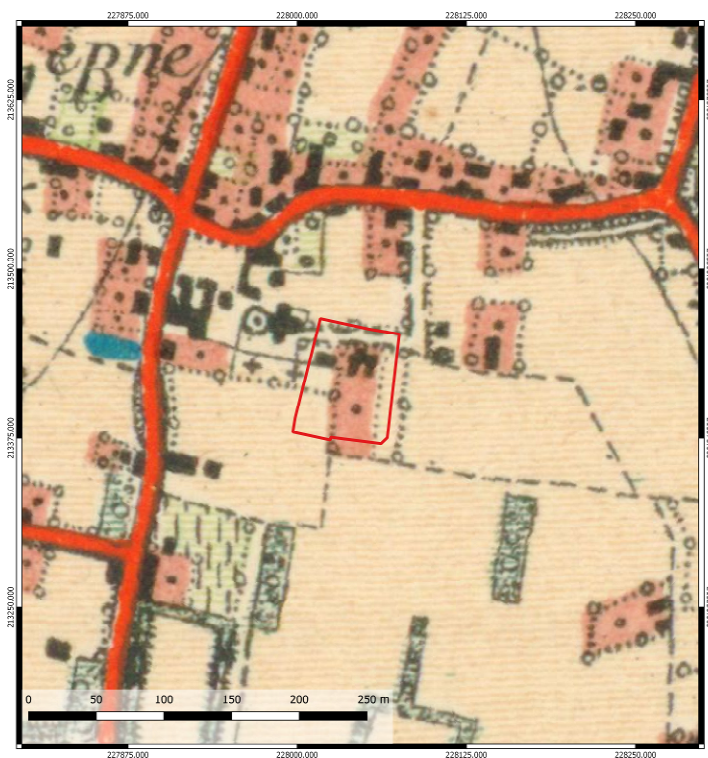

Figuur 9: Topografische kaart 1873.

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE
Neerpelt - Teutenhof Projectgebied op de Topografische kaart (1904) 23/05/2018
Projectcode bureauonderzoek: 2018D92
Legenda Projectgebied Topografische kaart, numerieke reeks 1904 (NGI 1 : 20 000 raster)

Figuur 10: Topografische kaart 1904.

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE
Neerpelt - Teutenhof Projectgebied op de Topografische kaart (1939) 23/05/2018
Projectcode bureauonderzoek: 2018D92
Legenda Projectgebied Topografische kaart, numerieke reeks 1939 (NGI 1 : 20 000 raster)

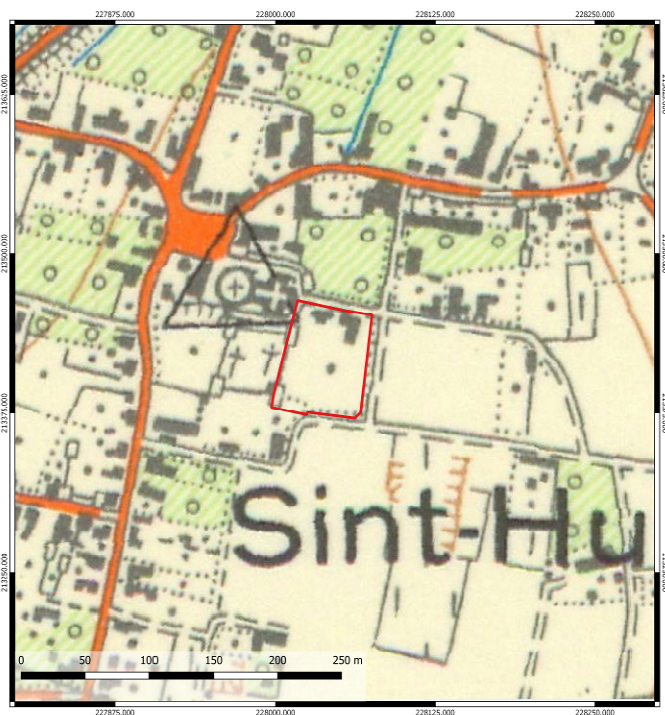

Figuur 11: Topografische kaart 1939.

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE
Neerpelt - Teutenhof Projectgebied op de Topografische kaart (1969) 23/05/2018
Projectcode bureauonderzoek: 2018D92
Legenda Projectgebied Topografische kaart, numerieke reeks 1969 (NGI 1 : 25 000 raster)

Figuur 12: Topografische kaart 1969.

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE
Neerpelt - Teutenhof Projectgebied op de Topografische kaart (1981) 23/05/2018
Projectcode bureauonderzoek: 2018D92
Legenda Projectgebied Topografische kaart, numerieke reeks 1981 (NGI 1 : 25 000 raster)

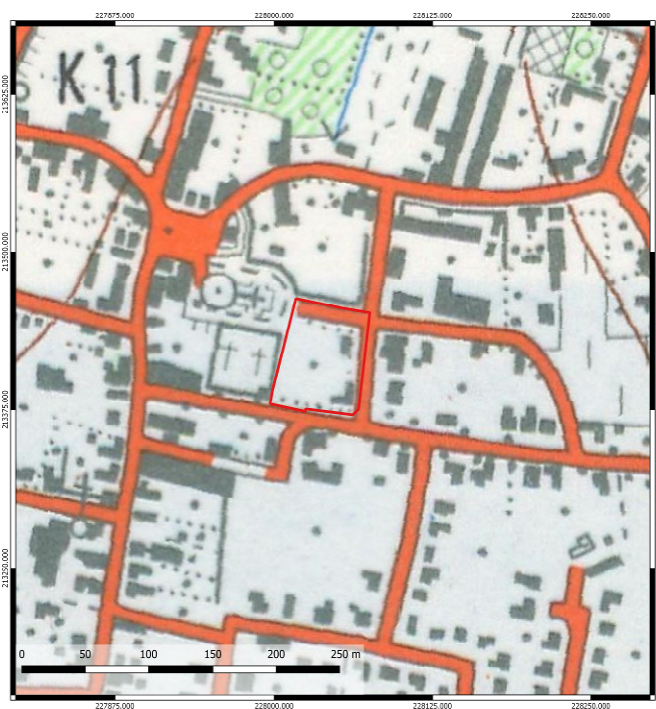

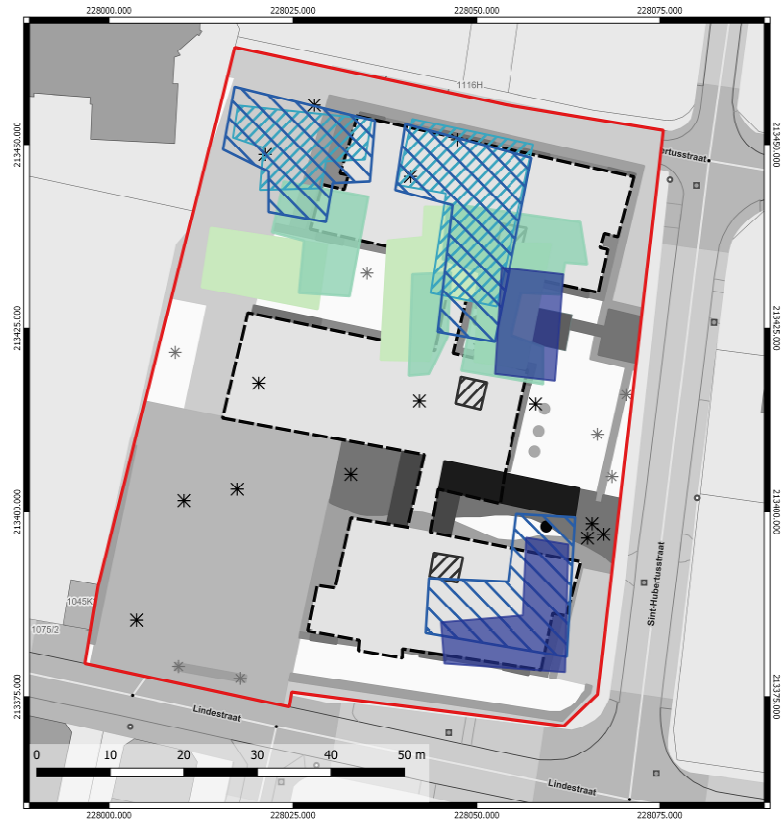
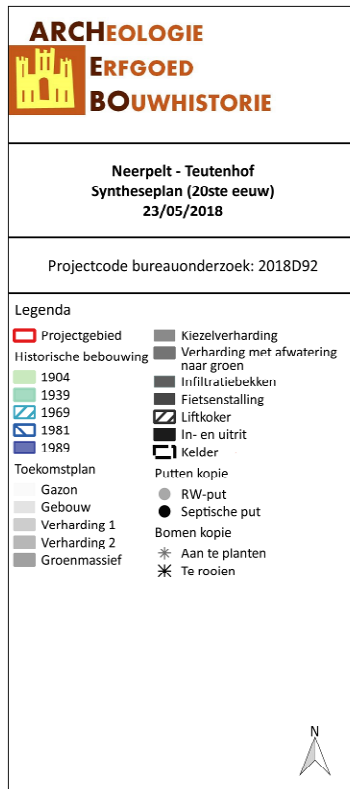
Figuur 13: Topografische kaart 1981.

ARCHEOLOGIE ERFGOED BOUWHISTORIE
Neerpelt - Teutenhof Projectgebied op de Topografische kaart (1989) 23/05/2018
Projectcode bureauonderzoek: 2018D92
Legenda Projectgebied Topografische kaart, numerieke reeks 1989 (NGI 1 : 25 000 raster)

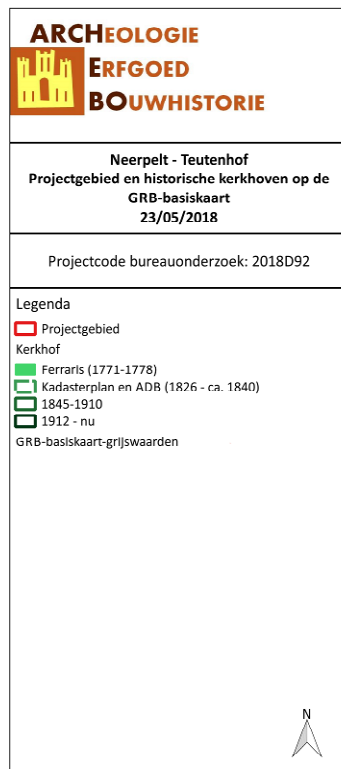

Figuur 14: Topografische kaart 1989.

Figuur 15: Syntheseplan bebouwing (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 16: Syntheseplan kerkhof (ARCHEBO bvba, 2018).

Centrale archeologische inventaris (CAI):

Figuur 17: Kaart met aanduiding van de CAI-locaties (CAI, 2018).

Binnen het projectgebied zijn geen archeologische waarden bekend. In de ruime omgeving bevinden zich drie archeologische waarden. Net ten noordwesten van het onderzoeksgebied is één archeologische waarde bekend (CAI-locatie 163553). Het betreft de Monulfus & Gondulfuskerk uit de Volle Middeleeuwen. Een eerste kerk werd vermoedelijk in de 11de-12de eeuw gebouwd, gevolgd door de bouw van het gotische bedehuis in de 14de eeuw. In 1651 werd de kerk vernield door Lorreïnse troepen en heropgebouwd in 1656.

In 1845-46 werd gestart met de bouw van een neoclassicistische kerk met behoud van de oude toren. In 1895 werd de toren verhoogd. Aan het begin van de 20ste eeuw wordt de kerk vergroot met het huidige neogotische schip, transept en koor. Volgens de Inventaris Onroerend Erfgoed verdween bij deze werken een groot deel van het omliggende kerkhof.³

Op dezelfde locatie werd ook een randfragment van een ondiepe kom of schaal in Eifelwaar aangetroffen. Dit stuk kan gedateerd worden in de Laat-Romeinse periode. Ten zuidwesten van het projectgebied werd reeds een vlakgraf uit de Late IJzertijd (CAI-locatie 700779) alsook enkele (paal)kuilen en greppels uit de Late Middeleeuwen (CAI-locatie 211530) aangetroffen.

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
700779	Vlakgraf	Late IJzertijd
163553	Monulfus & Gondulfuskerk Randfragment Eifelwaar	Volle Middeleeuwen Laat-Romeinse periode
211530	Greppels, paalkuilen	Late Middeleeuwen

³ Inventaris Onroerend Erfgoed, 2018.

7. METHODE

In de westelijke helft van het onderzoeksgebied werden de proefsleuven zo ingeplant dat het verdwenen kerkhof zeker aangesneden wordt. In het oosten en noorden van het onderzoeksgebied werden de sleuven zo aangelegd dat de kelders van de recent gesloopte bebouwing vermeden werden. In totaal worden 7 proefsleuven aangelegd met behulp van een kraan van 21 ton met tandeloze graafbak van 2 m.

De aanleg van de sleuven werd bemoeilijkt door het feit dat het terrein zware verstoringen kende. Hierdoor bevond de natuurlijke bodem zich plaatselijk – zeer – diep. Dit laatste gegeven in combinatie met het feit dat de bodem zeer droog was, zorgde er voor dat de sleuven snel inkalfden, welk eveneens een veiligheidsrisico inhield.

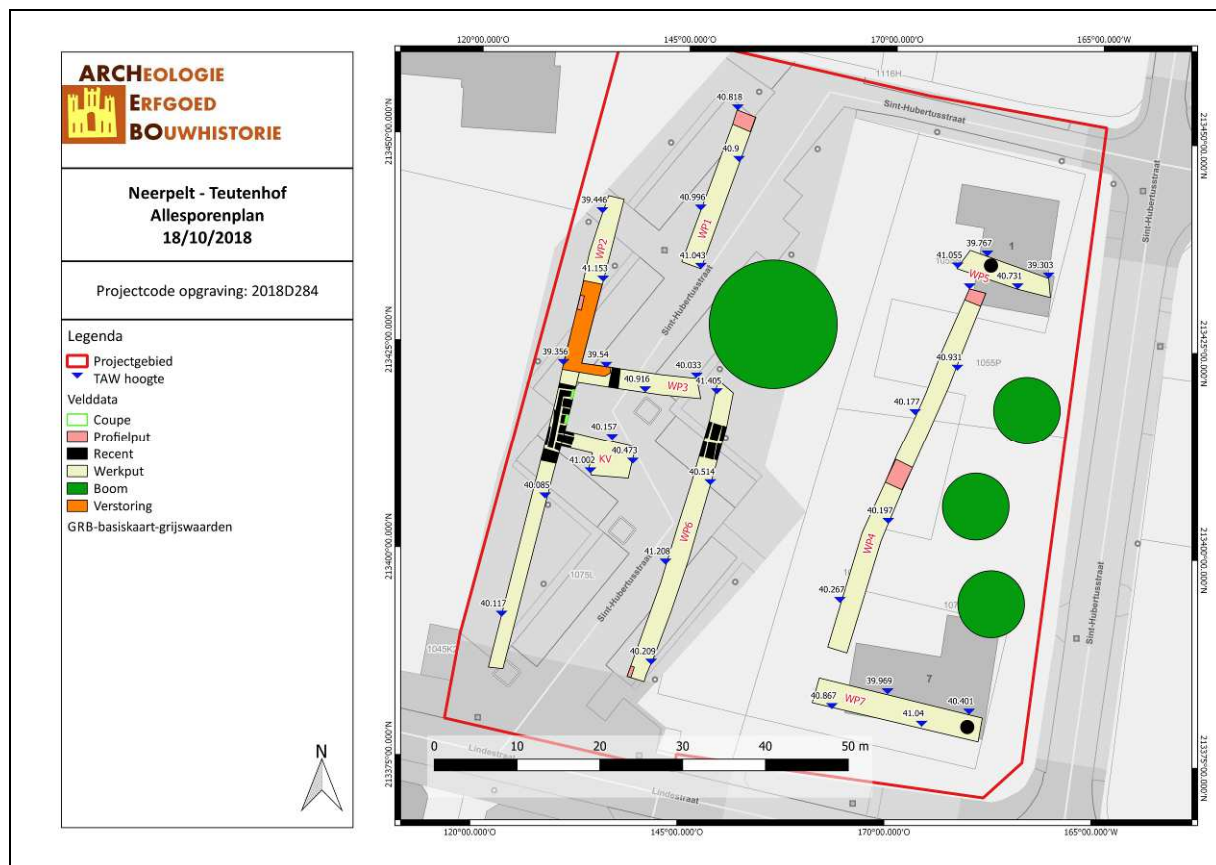

Figuur 18: Inplanting van de proefsleuven (ARCHEBO bvba, 2018).

8. RESULTATEN OPGRAVING

8.1. ARCHEOLOGISCHE NIVEAUS

Er werd één archeologisch interessant niveau aangetroffen. Dit niveau bevond zich tussen 39,30 en 40,47 m TAW.

Figuur 19: Allesporenplan met aanduiding van TAW-hoogtes (ARCHEBO bvba, 2018).

Uit het historisch en cartografisch onderzoek bleek dat enkele oudere fases van het kerkhof zich binnen het projectgebied bevonden (Figuur 16). In deze zone werden naast drie proefsleuven (WP 2, 3 & 6) ook een dwarsselef (KV) met kijkvenster (KV) aangelegd. In zowel werkput 2 als werkput 6 werden enkele op één lijn liggende rechthoekige kuilen aangetroffen. Dateerbaar materiaal alsook enig menselijk botmateriaal werd niet in de sporen aangetroffen. Op basis van hun aflijning en de kleur van hun vulling dienen de sporen als relatief recent bestempeld te worden. Mogelijk handelt het om geruimde graven van de kerkhoffase tussen 1845 en 1910, die zich in deze zone moet gesitueerd hebben. Opvallend is evenwel dat de sporen parallellen vertonen met deze afkomstig van zandwinning.

Figuur 20: Overzichtsfoto werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 21: Sporen die mogelijk afkomstig zijn van geruimde graven van de kerkhoffase tussen 1845-1910 (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 22: Foto van de dwarssleuf (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 23: Overzichtsfoto werkput 6, met op de voorgrond enkele sporen die mogelijk afkomstig zijn van geruimde graven (ARCHEBO bvba, 2018).

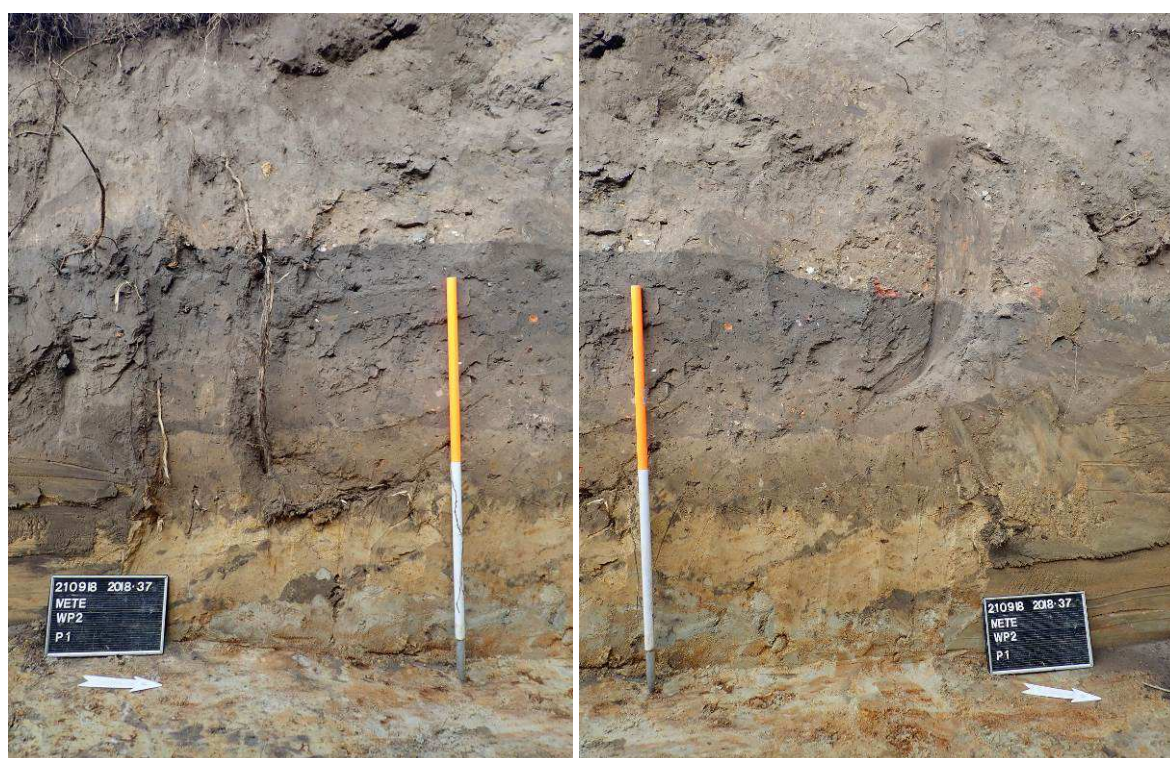

Figuur 24: Vlakfoto van het aangelegde kijkvenster, waarbij schaduw op het vlak zich aftekent (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 25: Overzichtsfoto's werkput 3. Centraal in de werkput bevindt zich een verharding/fundering in beton (ARCHEBO bvba, 2018).

In het profiel van werkput 2 kon vastgesteld worden dat het terrein tot ca. 180-190 cm onder het maaiveld afgegraven en terug opgehoogd was. Mogelijk is deze verstoring afkomstig van het – volledig – ruimen van het kerkhof. Opmerkelijk evenwel is dat er geen enkel fragment menselijk botmateriaal werd aangetroffen. Mogelijk ruimde men eerst graf per graf (cfr. de op één lijn liggende rechthoekige kuilen) en schakelde men later over naar een andere, grovere methode.

Figuur 26: Profielen werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018).

Ook in de overige zones van het onderzoeksgebied kende de bodem plaatselijk zware verstoringen. Deze laatste zijn wellicht afkomstig van de verdwenen gebouwen op het terrein (Figuur 15) en reikten op sommige plaatsen meer dan 2 m onder het maaiveld. Getuige hiervan zijn onder meer de

twee (water)putten die aangetroffen werden (wp 5 & 7). In beide gevallen werd er in de putten plastic aangetroffen, wat duidt op een geringe ouderdom.

Het gros van het terrein kende zware verstoringen en wordt gekenmerkt door AC-profielen. Slechts in het zuiden dan werkput 6 werd een restant van een B-horizont aangetroffen.

Figuur 27: Overzichtsfoto werkput 1 (ARCHEBO bvba, 2018).

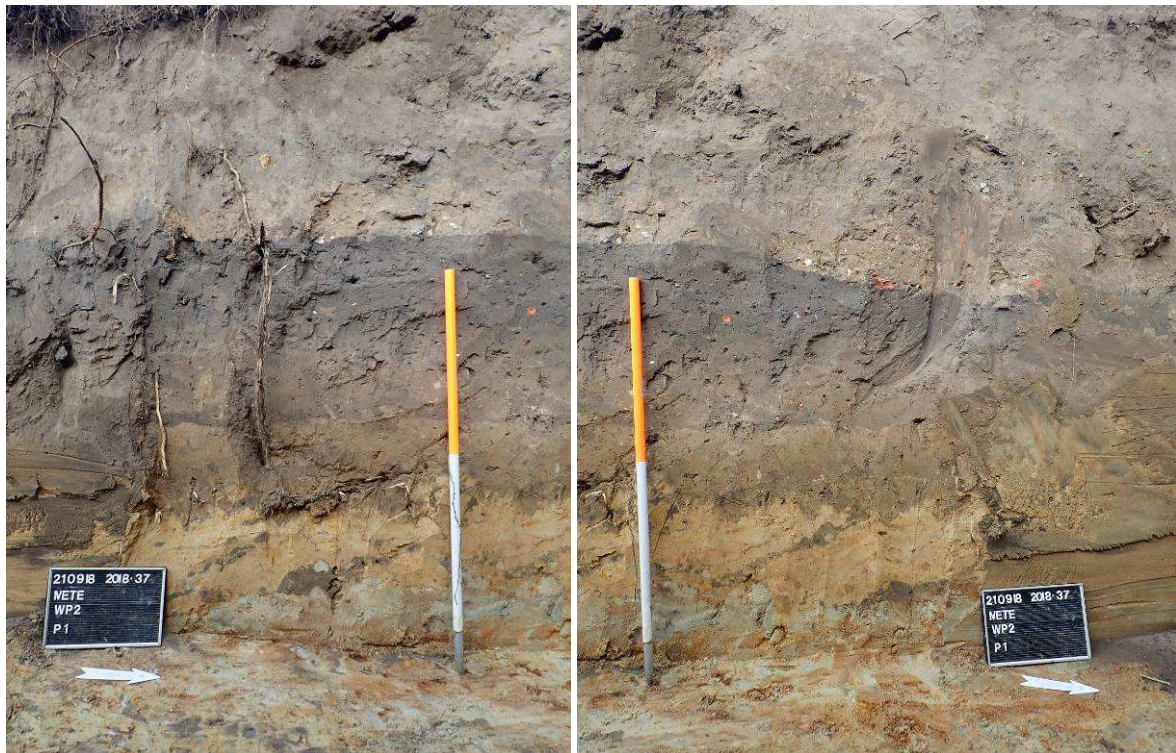

Figuur 28: Overzichtsfoto werkput 4 (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 29: Overzichtsfoto werkput 5. Met op de voorgrond de gedempte (water)put (ARCHEBO bvba, 2018).

8.2. PROFIELEN

Figuur 30: Profielen werkput 2 (ARCHEBO bvba, 2018).

Figuur 31: Profiel werkput 4 (ARCHEBO bvba, 2018).

Slechts in het uiterste zuiden van werkput 6 kon een restant van een B-horizont waargenomen worden. Hier bevond zich onder het maaiveld een 20 cm dikke laag stabilisé met hieronder gebleekt zand (20 cm) gevolgd door een donkerbruine houtskoolrijke laag van ca. 10 cm. De B-horizont zelf was voor ca. 10 cm bewaard met hieronder de C-horizont. Voor het overige werden er enkel AC-profielen waargenomen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

Figuur 32: Profiel werkput 6 (ARCHEBO bvba, 2018).

8.3. EVALUATIE EN BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens de uitvoering van de opgraving dienen minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

Tijdens de bureaustudie:

- *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*

Binnen het projectgebied zijn geen archeologische waarden bekend. In de ruime omgeving bevinden zich drie archeologische waarden uit de Late IJzertijd, Romeinse periode en Volle Middeleeuwen. Net ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich de Monulfus en Gondolufuskerk uit de Volle Middeleeuwen.

- *Hoe was de oude perceelsindeling?*

Doorheen de 19de eeuw lijkt de perceelsindeling weinig te wijzigen. Vanaf 1969 lijkt ze ongewijzigd te zijn.

- *Hoe groot waren de verschillende huizenblokken?*

Zie Figuur 15.

- *Welke info is er te vinden over de ontwikkelingen op het terrein sinds de middeleeuwen?*

De parochie werd gesticht na 1039 en tussen 1139 en 1338 werd een eerste kerk op de locatie van de huidige Sint-Monulphus en Gondulphuskerk gebouwd. Rondom de kerk moet zich ook een middeleeuws kerkhof bevonden hebben. Hoe groot dit kerkhof was is niet geweten, daar de eerste bruikbare kaart uit het einde van de 18de eeuw dateert.

- *Welke info is er nog te vinden over de voormalige constructies op het terrein?*

Uit de georeferencierte Ferrariskaart blijkt dat het 18de-eeuwse kerkhof zich voor een heel klein stuk binnen het projectgebied bevindt. Ook voor de periode tussen 1845 en 1910 lijkt dit het geval te zijn. De eerste bruikbare kaart voor het projectgebied is de Ferrariskaart. Hierop is te zien dat er in het noorden tot noordoosten van het terrein een gebouw staat. Deze zone zal vanaf dat moment onafgebroken bebouwd blijven. Of het hier om één en hetzelfde gebouw handelt, is niet duidelijk. Tussen 1969 en 1981 verschijnt ook in het zuidoosten van het terrein bebouwing.

- *Wat was de ligging en de (bouw)geschiedenis van de kerk en het kerkhof?*

De parochie werd gesticht na 1039 en tussen 1139 en 1338 werd een eerste kerk op de locatie van de huidige Sint-Monulphus en Gondulphuskerk gebouwd. Deze laatste kerk is een bakstenen neogotische kruiskerk. Ze heeft van haar aanleg alleen de 14de-eeuwse, en in de 16de eeuw verhoogde, westertoren in Kempische baksteengotiek bewaard. Koor, kruisbeuk en driebeukig schip werden in 1910-1912 gebouwd. Bij de bouw van de nieuwe kerk verdween een groot gedeelte van het omringende oude kerkhof, waarvoor een uitbreiding aan de zuidkant sinds 1909 overwogen werd. Dit kerkhof gaat allicht terug tot in de middeleeuwen. Hoe groot dit middeleeuws kerkhof juist was is niet geweten, daar de eerste bruikbare kaart uit het einde van de 18de eeuw dateert.

- *Welke info is er over de bouw van de huidige kerk en de omgevingswerken rond de huidige kerk? Welke impact hadden deze op het archeologisch erfgoed? Welke info is er nog te vinden over de afbraak van de oudere kerk- en kerkhoffases tijdens de bouw van de nieuwe kerk?*

Aan het begin van de 20ste eeuw werd de kerk vergroot met het huidige neogotische schip, transept en koor. Bij de bouw van de nieuwe kerk verdween een groot gedeelte van het omringende oude kerkhof. Mogelijk werd het kerkhof hierbij volledig geruimd binnen het onderzoeksgebied. Dit alles zal moeten blijken uit het proefsleuvenonderzoek.

- *Wat is de ouderdom van het kerkhof?*

Het huidige kerkhof wordt voor het eerst weergegeven op de Ferrariskaart, maar allicht gaat het terug op een vol tot laatmiddeleeuwse voorganger.

- *Tot wanneer bleef het kerkhof in gebruik?*

Binnen het projectgebied lijkt het kerkhof tot 1910 in gebruik geweest te zijn. Op het belendend perceel is het kerkhof nog steeds in gebruik.

- *Werd het kerkhof geruimd?*

Volgens de Inventaris Onroerend Erfgoed verdween een groot deel van het kerkhof met de bouw van de huidige kerk (1910), mogelijk werd het kerkhof in deze periode geruimd.

- *In welke mate is het terrein reeds verstoord?*

Mogelijk werd het kerkhof volledig geruimd. Verder kan de bebouwing en verharding die aanwezig zijn/waren binnen het onderzoeksgebied voor verstoringen gezorgd hebben.

- *In welke mate verstoren de geplande werken archeologisch erfgoed?*

De geplande werken zullen het archeologisch erfgoed vernietigen.

- *Welke onderzoeksvragen moeten bijkomend bij de prospectie met ingreep in de bodem beantwoord worden?*
Is het oude kerkhof volledig geruimd binnen het onderzoeksgebied?
In welke mate werd het onderzoeksgebied verstoord door bebouwing?
- *Wat is de te volgen strategie tijdens het prospectieonderzoek?*
Het is belangrijk om na te gaan of het kerkhof geruimd is en in welke mate het terrein verstoord is door de aanleg van de verharding en bouw van gebouwen.

Tijdens de prospectie met ingreep in de bodem:

- *Kunnen de resultaten van de bureaustudie fijngesteld worden? Welke elementen uit de historische documentatie wordt bevestigd/weerlegd door de prospectie?*
Uit het historisch en cartografisch onderzoek bleek dat enkele oudere fases van het kerkhof zich binnen het projectgebied bevonden. Mogelijk werden er in 2 sleuven (wp2 & 6) enkele geruimde graven uit de kerkhoffase tussen 1845 en 1910 blootgelegd. In de sporen werd evenwel geen menselijk botmateriaal aangetroffen. Opmerkelijk is dat het noordelijke deel van werkput 2 een verstoring tot 180-190 cm onder het maaiveld kende. Mogelijk ruimde men eerst graf per graf (cfr. de op één lijn liggende rechthoekige kuilen) en schakelde men later over naar een andere, grovere methode. Ook hier werd geen menselijk botmateriaal aangetroffen. Allicht duidt dit alles op een volledige ruiming van het kerkhof.
- *Wat was de invloed van de voormalige bebouwing/bestaande verhardingen op het archeologisch erfgoed?*
De verdwenen bebouwing en verhardingen hebben het archeologische niveau grondig verstoord. Plaatselijk reikte deze verstoring tot meer dan 2 m onder het huidige maaiveld.
- *Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?*
De natuurlijke bodem werd waargenomen tussen 39,30 en 40,47 m TAW.
- *Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?*
Slechts in het uiterste zuiden van werkput 6 kon een restant van een B-horizont waargenomen worden. Voor het overige werden er enkel AC-profielen waargenomen tijdens het proefsleuvenonderzoek.
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*
Door het vergraven van het terrein (het ruimen van het kerkhof, bouw afbraak van woningen en verharding).
- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*
De aangetroffen sporen zijn rechthoekige kuilen die op één lijn liggen. Mogelijk betreft het restanten van geruimde graven uit de kerkhoffase tussen 1845-1910. Er werd echter geen menselijk botmateriaal in de sporen aangetroffen.
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
Deze sporen kennen een antropogene oorsprong.
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
De sporen bevatten geen menselijk botmateriaal. Indien het graven betreft, kan men stellen dat ze geruimd zijn waardoor ze een slechte bewaring kennen en hierdoor nagenoeg geen archeologische waarde bezitten.
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

De rechthoekige kuilen lijken een lineaire structuur te vormen. Mogelijk zijn de sporen afkomstig van de kerkhoffase tussen 1845-1910.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De sporen dateren uit één periode. Enig dateerbaar materiaal werd evenwel niet aangetroffen in de sporen. Op basis van hun vorm, scherpe aflijning en vulling kunnen ze als eerder recent bestempeld worden.

- *Bevinden de sporen zich in stratigrafisch verband?*

- Er werd slechts één archeologisch interessant niveau aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

- *Hoeveel verschillende lagen/stratigrafie zijn er te onderscheiden in de verschillende proefputten of profielputten van de proefsleuven? En hoe zijn die over de verschillende proefputten/profielputten heen gelinkt?*

- N.v.t.

- *Bevatten deze lagen archeologische vondsten en uit welke periode dateren deze vondsten?*

- N.v.t.

- *Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?*

- N.v.t.

- *Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?*

- Er werden geen indicaties voor de inrichting van een erf/nederzetting aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

- *Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;*

- *Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?*

- Er werd slechts één niveau aangetroffen waarin zich mogelijk geruimde graven uit de kerkhoffase tussen 1845-1910 bevinden.

- *Wat is de omvang?*

- Er werden twaalf rechthoekige kuilen waargenomen. Er werd evenwel geen menselijk botmateriaal aangetroffen.

- *Komen er oversnijdingen voor?*

- Er werden geen oversnijdingen van sporen waargenomen.

- *Wat is het, geschatte, aantal individuen?*

- N.v.t.

- *Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?*

Er is geen specifieke relatie tussen de bodem en de archeologische sporen. Het terrein is gedeeltelijk in gebruik geweest als kerkhof, daar het tegen de parochiekerk gelegen is.

- *Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?*

Omwille van de aanwezige verstoringen is het moeilijk hier een reconstructie van te maken.

- *Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?*

- Het terrein heeft – zware – vergravingen gekend.

- *Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?*
Op basis van hun kleur, aflijning en vulling lijken de aangetroffen sporen eerder van recentere oorsprong te zijn. Mogelijk betreft het geruimde graven van de kerkhoffase tussen 1845-1910.
- *Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?*
Zowel de vastgestelde als de verwachte bewaringstoestand zijn zeer slecht te noemen. De – mogelijke – graven bevatten immers geen menselijk botmateriaal en lijken volledig geruimd te zijn.
- *Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?*
Aangezien de sporen geen menselijk botmateriaal meer bevatten, is hun archeologische waarde gering tot onbestaande.
- *Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?*
De geplande ruimtelijke ontwikkeling zal het terrein volledig verstoren.
- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?*
Doordat de mogelijke graven volledig geruimd lijken te zijn en ze geen botmateriaal bevatten, is hun archeologische waarde gering tot onbestaande. Er dienen dus geen maatregelen voor behoud in situ geformuleerd te worden.
- *Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:*
 - *Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?*
 - Aangezien de archeologische waarde van de aangetroffen sporen gering tot onbestaande is, is er geen vervolgonderzoek nodig.
 - *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?*
 - N.v.t.
- *Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?*
 - N.v.t.
- *Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?*
 - N.v.t.

9. BIBLIOGRAFIE

Publicaties

O. Vandeputte, 2007, Gids voor Vlaanderen.

Websites

Agentschap Onroerend Erfgoed (2018) *Inventaris Onroerend Erfgoed*,

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2018.) <http://www.geopunt.be/>

Heemkring Neerpelt (2018), <http://www.heemkringneerpelt.be/>

NGI (2018) *Topomapviewer, topografische kaart*, <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

10. BIJLAGEN

- Fotolijst
- Plannenlijst

FOTOLIJST									
Fotonr	Werkput	Vlak	Oriëntatie	Overzichtsfoto	Spoor	Profiel	Coupe	Opmerkingen	Datum
1	1	1		X					21/09/2018
2	2	1		X					21/09/2018
3	2	1		X					21/09/2018
4	3	1		X					21/09/2018
5	3	1		X					21/09/2018
6	2	1				X			21/09/2018
7	2	1				X			21/09/2018
8	2	1				X			21/09/2018
9	2	1				X			21/09/2018
10	4	1		X					21/09/2018
11	4	1		X					21/09/2018
12	4	1		X					21/09/2018

13	4	1		X					21/09/2018
14	4	1				X			21/09/2018
15	5	1		X					21/09/2018
16	5	1		X					21/09/2018
17	6	1				X			21/09/2018
18	KV	1		X					21/09/2018
19	KV	1		X					21/09/2018
20	6	1		X					21/09/2018

PLANNENLIJST

Plan 1 Allesporenplan met TAW-hoogtes

ARCHEOLOGIE

ERFGOED

BOUWHISTORIE

Neerpelt - Teutenhof

Allesporenplan

18/10/2018

Projectcode opgraving: 2018D284

Legenda

Projectgebied

TAW hoogte

Velddata

Coupe

Profielput

Recent

Werkput

Boom

Verstoring

GRB-basiskaart-grijswaarden

N

0

10

20

30

40

50 m

The map displays an archaeological site with various features and data points. The project area is outlined in red. Key features include:

- Excavation Areas (Werkput):** WP1, WP2, WP3, WP4, WP5, WP6, and WP7, shown in yellow.
- Profile Pit (Profielput):** KV, shown in black.
- Trees (Booms):** Large green circles representing trees.
- Disturbance (Verstoring):** Orange areas indicating disturbances.
- Coupe:** Green lines indicating cross-sections.
- Elevation Data (TAW hoogte):** Numerous numerical values (e.g., 40.818, 40.9, 40.996, 41.043, 39.446, 41.153, 39.356, 39.54, 40.033, 40.916, 41.405, 40.157, 40.473, 41.002, 40.085, 40.117, 40.209, 41.208, 40.514, 40.177, 40.931, 39.767, 41.055, 39.303, 40.731, 40.197, 40.267, 39.969, 40.867, 41.04, 40.401) are marked along the excavation areas.
- Streets:** Sint-Hubertusstraat and Lindestraat are labeled.
- Coordinates:** The map is bounded by coordinates: 120°00.000'O to 165°00.000'W and 213375°00.000'N to 213450°00.000'N.
- Scale:** A scale bar at the bottom indicates distances from 0 to 50 meters.